

cipulis: *Buntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: & II. ad Corinth. ult. 13. Gratia Domini nostri Jesu Christi, & charitas Dei, & communicatio Sancti Spiritus sit semper cum omnibus vobis: & I. Joan. ult. 7. Tres sunt qui testimonium dant in celo, pater, verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum sunt. Ex quo manifeste ostenditur, quod non solum sit persona subsistens, sicut pater, & filius, sed etiam cum eis essentialiter habeat unitatem.*

Posset autem aliquis contra predicta calumniari, dicens, aliud esse spiritum Dei, & aliud Spiritum Sanctum: nam in quibusdam præmissarum auctoritatum nominatur spiritus Dei, in quibusdam vero Spiritus Sanctus.

Sed quod idem sit spiritus Dei, & Spiritus Sanctus, manifeste ostenditur ex verbis Apostoli dicentis I. ad Corinth. 11. 10. ubi cum præmisisset: *Nobis revelavit Deus per Spiritum Sanctum: ad hujus confirmationem inducit: Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda Dei: & postea concludit: Ita & quæ sunt Dei, nemo novit nisi spiritus Dei.* Ex quo manifeste apparet quod idem sunt Spiritus Sanctus & spiritus Dei.

Item apparet ex hoc quod Math. x. 2. Dominus dicit: *Non estis vos qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis.* Loco autem istorum verborum Marcus dicit cap. xiiii. 11. *Non estis vos loquentes, sed Spiritus Sanctus.* Manifestum est igitur idem esse Spiritum Sanctum, & spiritum Dei. Sic ergo cum ex præmissis auctoritatibus multipliciter appareat Spiritum Sanctum non esse creaturam, sed verum Deum; manifestum est quod non cogimur dicere eodem modo esse intelligendum quod Spiritus Sanctus mentes sanctorum impleat, & eos inhabitet, sicut diabolus aliquos implere, vel inhabitare dicitur. Habetur enim Joan. xiiii. de Juda quod post bucellam introivit in eum Satanas: & Act. v. 3. dicit Petrus, ut quidam libri habent: *Anania, cur implevit Satanas cor tuum?* Cum enim diabolus creatura sit, ut ex superioribus Lib. III. cap. x. est manifestum, non implet aliquem participatione sui; neque potest mentem inhabitare sua participatione, vel per suam substantiam; sed dicitur aliquos implere per effectum suæ malitiæ: unde & Paulus dicit ad quemdam Act. xiiii. 10. *O plene omni dolo, & omni fallacia.* Spiritus autem Sanctus, cum Deus sit, per suam substantiam mentem inhabitat, & sui participatione bonos facit: ipse est enim sua bonitas cum sit Deus: quod de nulla creatura verum esse potest. Nec tamen per hoc removetur quin per effectus suæ virtutis sanctorum impleat mentes.

CAPUT XIX.

Quomodo intelligenda sunt quæ de Spiritu Sancto dicuntur.

Sanctarum igitur Scripturarum testimoniis edoceri, hoc firmiter de Spiritu Sancto tenemus; quod verus sit Deus subsistens, & personaliter distinctus à patre, & filio. Oportet autem considerare qualiter hujusmodi veritas utrinque accipit debeat, ut ab impugnationibus infidelium defendatur.

Ad cuius evidentiam præmitti oportet, quod in qualibet intellectuali natura oportet inveniri voluntatem: intellectus enim fit in actu per formam intelligibilem, in quantum est intelligens, sicut res naturalis fit actu in esse naturali per propriam formam.

Res autem naturalis per formam qua perficitur in sua specie, habet inclinationem in proprias operationes & proprium finem, quem per operationes consequitur: quale enim est unumquodque, talia operatur, & in sibi convenientia tendit: unde etiam oportet quod ex forma intelligibili consequatur in intelligente inclinatio ad proprias operationes, & proprium finem. Hæc autem inclinatio in intellectuali natura voluntas est, quæ est principium operationum quæ in nobis sunt, quibus intellectus propter finem operatur: finis enim, & bonum est voluntatis objectum. Oportet igitur in quolibet intelligente inveniri etiam & voluntatem. Cum autem ad voluntatem plures actus pertinere videantur, ut desiderare, delectari, odire, & hujusmodi: omnium tamen amor & unum principium, & communis radix invenitur. Quod ex his accipi potest.

Voluntas enim, ut dictum est Lib. III. c. lxxxviii, sic se habet in rebus intellectualibus sicut generalis inclinatio in rebus naturalibus, quæ & naturalis appetitus dicitur. Ex hoc autem oritur inclinatio naturalis quod res naturalis habet affinitatem, & convenientiam secundum formam, quam diximus esse inclinationis principium, cum eo ad quod movetur, sicut grave cum loco inferiori: unde etiam hinc oritur omnis inclinatio voluntatis, eo quod per formam intelligibilem aliquid apprehenditur ut conveniens, vel afficiens. Affici autem ad aliquid in quantum hujusmodi, est amare ipsum. Omnis igitur inclinatio voluntatis, & etiam appetitus sensibilis ex amore originem habet. Ex hoc enim quod aliquid amamus, desideramus illud, si absit; gaudemus autem, cum adest; & tristamur cum ab eo impedimur; & odimus quæ nos ab amato impediunt, & irascimur contra ea. Sic igitur quod amatur, non solum est in intellectu amantis, sed etiam in voluntate ipsius; aliter tamen & aliter. In intellectu enim est secundum similitudinem suæ speciei; in voluntate autem amantis est sicut terminus motus in principio motivo proportionato per convenientiam, & proportionem quam habet ad ipsum; sicut in igne quodammodo est locus sursum ratione levitatis, secundum quam habet proportionem, & convenientiam ad talem locum; ignis vero generatur est in igne generante per similitudinem suæ formæ. Quia igitur ostensum est, quod in omni natura intellectuali est voluntas; Deus autem intelligens est, ut in primo Lib. cap. ltv. ostensum est: oportet quod in ipso sit voluntas: non quidem quod voluntas Dei sit aliquid ejus essentialiter superveniens, sicut nec intellectus, ut supra ostensum est; sed voluntas Dei est ipsa ejus substantia: & cum intellectus etiam Dei sit ipsa ejus substantia, sequitur quod una res, sint in Deo intellectus, & voluntas. Qualiter autem hæc quæ in aliis rebus plures res sunt, in Deo sint una res, ex his quæ in primo dicta sunt, potest esse manifestum. Et quia ostensum est in primo Lib. cap. xxxi. quod operatio Dei sit ipsa ejus essentia, & essentia sit ejus voluntas; sequitur quod in Deo non est voluntas secundum potentiam, vel habitum, sed secundum actum. Ostensum est autem, quod omnis actus voluntatis in amore radicatur: unde oportet quod in Deo sit amor. Et quia, ut in primo ostensum est, proprium objectum divinæ voluntatis est ejus bonitas, necesse est quod Deus primo & principaliter suam bonitatem, & se ipsum amet. Cum autem ostensum sit, quod amatum necesse est aliquo modo esse in voluntate amantis, ipse autem Deus se ipsum amat; necesse est quod ipse Deus sit in sua voluntate ut amatum in amante. Est autem ama-

amatum in amante secundum quod amatur; amare autem quoddam velle est; velle autem Dei est ejus esse, sicut & voluntas ejus est ejus esse. Esse igitur in voluntate sua per modum amoris, non est esse accidentale, sicut in nobis, sed essentialiter. Unde oportet quod Deus secundum quod consideratur ut in sua voluntate existens, sit vere, & substantialiter Deus. Quod autem aliquid sit in voluntate ut amatum in amante, ordinem quandam habet ad conceptionem qua ab intellectu concipitur, & ad ipsam rem cujus intellectualis conceptio dicitur verbum: non enim amaretur aliquid, nisi aliquo modo cognosceretur: nec solum amati cognitio amatur, sed secundum quod in se bonum est. Necesse est igitur quod amor quo Deus est in voluntate divina ut amatum in amante, & à verbo Dei, & à Deo cuius est verbum, procedat. Cum autem ostensum sit, quod amatum in amante non est secundum similitudinem speciei, sicut intellectum in intelligente; omne autem quod procedit ab altero per modum generati, procedit secundum similitudinem speciei à generante: relinquuntur quod processus rei ad hoc quod sit in voluntate sicut amatum in amante, non sit per modum generationis; sicut processus rei, ad hoc quod sit in intellectu, habet rationem generationis, ut supra ostensum est. Deus igitur procedens per modum amoris, non procedit ut generis. Neque igitur filius dici potest. Sed quia amatum in voluntate existit ut inclinans, & quodammodo impellens intrinsecus amantem in ipsam rem amatam; impulsus autem rei viventis ab interiori ad spiritum pertinet, convenit Deo per modum amoris procedenti ut spiritus dicatur, ejus spiratione quasi quadam aspiratione existente.

Hinc est quod Apostolus spiritui, & amori impulsus quemdam attribuit: dicitur enim Roman. viii. 14. *Qui spiritu Dei aguntur, hi filii Dei sunt:* & II. ad Corinth. v. 14. *Charitas Christi urget nos.* Quia vero omnis intellectualis motus à termino denominatur; amor autem prædictus est quo Deus ipse amatur: convenienter Deus per modum amoris procedens dicitur Spiritus Sanctus: ea enim quæ Deo dicata sunt, sancta dici consueverunt.

CAPUT XX.

De effectibus attributis Spiritui Sancto in Scripturis respectu totius creature.

Oportet autem secundum convenientiam prædictorum considerare effectus quos Spiritui Sancto Sacra Scriptura attribuit.

1. Ostensum est enim in superioribus in Lib. I. cap. lxxxvi. quod bonitas Dei est ratio volendi quod alia sint, & per suam voluntatem res in esse producit. Amor igitur quo suam bonitatem amat, est causa creationis rerum: unde & quidam antiqui Philosophi amorem deorum, causam omnium esse posuerunt, ut patet in I. Metaphys. & Dionysius dicit in iv. capitulo de divinis Nominibus, quod *divinus amor non permisit ipsum sine germine esse.* Habitum est autem ex præmissis quod Spiritus Sanctus procedit per modum amoris, quo Deus amat se ipsum. Igitur Spiritus Sanctus est principium creationis rerum: & hoc significatur in Psal. ciiii. 30. (1) *Emitte spiritum tuum, & creabuntur.* Ex hoc etiam quod Spiritus Sanctus per modum amoris procedit, amor autem vim quandam impulsivam, & motivam

habet: motus qui est à Deo in rebus, Spiritui Sancto proprie attribui videtur. Prima autem mutatio in rebus à Deo exitens, intelligitur secundum quod ex materia creata informi species diversas produxit: unde hoc opus Spiritui Sancto sacra Scriptura attribuit: dicitur enim Genes. 1. 2. *Spiritus Domini ferebatur super aquas.* Vult enim Augustinus per aquas intelligi materiam primam, super quam Spiritus Domini ferri dicitur; non quasi ipse moveatur, sed quia est motionis principium.

2. Rursus. Rerum gubernatio à Deo secundum quandam motionem esse intelligitur, secundum quod Deus omnia dirigit, & movet in proprios fines. Si igitur impulsus, & motio ad Spiritum Sanctum ratione a motis pertinet, convenienter rerum gubernatio, & propagatio Spiritui Sancto attribuitur. Unde Job xxxi. 4. dicitur: *Spiritus Dei fecit me:* & in Psal. cxli. 10. *Spiritus tuus bonus deducit me in terram rectam.* Et quia gubernare subditos proprius actus domini est, convenienter Spiritui Sancto dominium attribuitur: dicit enim Apostolus II. ad Corinth. 11. 17. (2) *Spiritus autem Dominus est:* & in symbolo fidei dicitur: *Credo in Spiritum Sanctum Dominum.*

3. Item. Vita maxime in motu manifestatur: momenta enim se ipsa, vivere dicimus, & universaliter quæcumque à se ipsis aguntur ad operandum. Si igitur ratione amoris Spiritui Sancto impulsio, & motio competit, convenienter etiam sibi attribuitur vita: dicitur enim Joannis vi. 64. *Spiritus est qui vivificat:* & Ezechielis xxxv. 11. 6. *Dabo vobis spiritum, & vivetis;* & in symbolo fidei nos in Spiritum Sanctum vivificantem credere profitemur: quod etiam & nomini spiritus consonat, nam etiam corporalis vita animalium est per spiritum vitalem à principio vitæ in cætera membra diffusum.

CAPUT XXI.

De effectibus attributis Spiritui Sancto respectu rationalis creature quantum ad ea quæ Deus nobis largitur.

Considerandum est etiam quantum ad effectus quos proprie in natura rationali facit, quod ex hoc quod divinæ perfectioni utcumque assimilatur, hujusmodi perfectio à Deo nobis dari dicitur; sicut sapientia à Deo nobis donatur, secundum quod divinæ sapientiæ utcumque assimilatur. Cum igitur Spiritus Sanctus procedat per modum amoris quo Deus se ipsum amat, ut ostensum est cap. xvi. ex hoc quod huic amori assimilatur Deum amantes, Spiritus Sanctus à Deo nobis dari dicitur. Unde Apostolus dicit ad Romanos v. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis.*

Sciendum tamen est, quod ea quæ à Deo in nobis sunt, reducuntur in Deum sicut causam efficientem & exemplarem: in causam quidem efficientem, in quantum virtute operativa divina aliquid in nobis efficitur; in causam vero exemplarem, secundum quod id quod in nobis à Deo est, aliquo modo Deum imitatur. Cum ergo eadem virtus sit patris, & filii, & Spiritus Sancti, sicut & eadem essentia; oportet quod omne id quod Deus in nobis efficit, sit sicut à causa efficiente simul à patre, & filio, & Spiritu Sancto; verbum tamen sapientiæ, quo Deum cognoscimus, nobis à Deo immisum, est proprie representativum filii; & similiter amor quo Deum

(1) Vulgata *Emitte*: (2) Vulgata: *Dominus autem spiritus est.*

diligimus, est proprium representativum Spiritus Sancti: & sic charitas quæ in nobis est, licet sit effectus patris, & filii, & Spiritus Sancti, tamen quædam speciali ratione dicitur esse in nobis per Spiritum Sanctum.

Quia vero effectus divini non solum divina operatione esse incipiunt, sed etiam per eam tenentur in esse, ut ex superioribus patet; nihil autem operari potest ubi non est (oportet enim operans, & operatum in actu esse simul, sicut movens & motum) necesse est ut ubicumque est aliquis effectus Dei, ibi sit & ipse Deus effector. Unde cum charitas qua Deum diligimus, sit in nobis per Spiritum Sanctum, oportet quod ipse etiam Spiritus Sanctus in nobis sit, quamdiu charitas in nobis est. Unde Apostolus dicit I. ad Corinth. 111. 16. *Nescitis quoniam templum Dei estis, & Spiritus Sanctus habitat in vobis?* Quum igitur per Spiritum Sanctum Dei amatores efficiamur; omne autem amatum in amante est, inquantum huiusmodi: necesse est quod per Spiritum Sanctum pater etiam, & filius in nobis habitent. Unde Dominus dicit Joannis 14. 23. *Ad eum venimus, scilicet diligentem Deum, & mansionem apud eum faciemus:* & I. Joannis 111. 23. dicitur: *In hoc scimus quoniam manet in nobis de spiritu quem dedit nobis.*

Rursus manifestum est quod Deus maxime amat illos quos sui amatores per Spiritum Sanctum constituit: non enim tantum bonum nisi amando conferret. Unde Proverb. 111. 17. dicitur ex persona Domini: *Ego diligentes me diligo. . . non quasi nos prius dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos,* ut dicitur I. Joann. 14. 19. Omne autem amatum in amante est. Necesse est igitur quod per Spiritum Sanctum non solum Deus sit in nobis, sed etiam nos in Deo. Unde dicitur I. Joannis. 14. 16. *Qui manet in charitate in Deo manet, & Deus in eo:* & iterum 13. *In hoc intelligimus, quoniam in eo manemus, & ipse in nobis, quoniam de spiritu suo dedit nobis.*

Est autem hoc amicitie proprium quod amico aliquis sua secreta revelet. Quum enim amicitia conjungat effectus, & duorum faciat quasi cor unum, non videtur extra cor suum aliquis illud potuisse quod amico revelat; unde & Dominus dicit discipulis, Joannis xv. 15. *Jam non dicam vos servos, sed amicos meos: quia omnia quæ audivi à patre meo, nota feci vobis.* Quia igitur per Spiritum Sanctum amici Dei constituimur, convenienter per Spiritum Sanctum hominibus dicuntur revelari divina mysteria: unde Apostolus dicit I. ad Corinth. 11. 9. *Scriptum est, quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se: nobis autem revelavit Deus (1) per Spiritum Sanctum &c.*

Et quia ex his quæ homo novit, formatur ejus loquela, convenienter etiam per Spiritum Sanctum homo loquitur divina mysteria, secundum illud I. Corinth. 14. 2. (2) *Spiritus est qui loquitur mysteria:* & Matthæi x. 20. *Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis:* & de Prophetis dicitur II. Petri 1. 21. quod Spiritu Sancto inspirati, locuti sunt sancti Dei homines: unde etiam in symbolo fidei dicitur de Spiritu Sancto: *Qui locutus est per Prophetas.*

Non solum autem est proprium amicitie quod amico aliquis revelet sua secreta propter unitatem af-

fectus, sed eadem unitas requirit quod etiam ea que habet, amico communicet: quia cum homo amicum habeat ut alterum se, necesse est quod ei subveniat sicut & sibi, sua ei communicans: unde & propriam amicitie esse ponitur velle, & facere bonum amico, secundum illud I. Joannis 111. 17. *Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habentem, & claverit viscera sua ab eo: quomodo charitas Dei manet in eo?* Hoc autem maxime in eo habet locum cujus velle est efficax ad effectum: & ideo convenienter omnia dona Dei per Spiritum Sanctum nobis donari dicuntur, secundum illud I. Corinth. 111. 8. *Alii datur per spiritum sermo sapientiæ, alii autem sermo scientiæ secundum eundem spiritum:* & postea multis enumeratis ait: *Hæc omnia operatur unus atque idem spiritus, dividens singulis prout vult.*

Manifestum est autem quod sicut ad hoc quod corpus aliquod ad locum ignis perveniat, oportet quod igni assimiletur, levitatem acquires, ex qua motu ignis proprio moveatur; ita ad hoc quod homo ad divinæ fruitionis beatitudinem, quæ Deo propria est, secundum suam naturam perveniat, necesse est primo quidem quod per spirituales perfectiones Deo assimiletur, & deinde secundum eas opereatur, & sic tandem prædictam beatitudinem consequatur. Dona autem spiritualia nobis per Spiritum Sanctum dantur, ut ostensum est; & sic per Spiritum Sanctum Deo configuramur, & per ipsum ad bene operandum habiles reddimur, & per eundem ad beatitudinem vobis via præparatur. Quæ tria Apostolus insinuat nobis II. Corinth. 1. 21. dicens: *Unxit nos Deus, & signavit nos, & dedit pignus spiritus in cordibus nostris:* & ad Eph. 1. 13. *Signati estis spiritu promissionis sancto, qui est pignus hereditatis nostræ.* Signatio enim ad similitudinem configurationis pertinere videtur; unctio autem ad habilitationem hominis ad perfectas operationes; pignus autem ad spem qua ordinatur in celestem hereditatem, quæ est beatitudo perfecta.

Et quia ex benevolentia quam quis habet ad aliquem, contingit quod eum sibi adoptat in filium, ut sic ad eum hereditas adoptantis pertineat; convenienter Spiritui Sancto adoptio filiorum Dei attribuitur, secundum illud ad Romanos 111. 15. *Acceptistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba pater.*

Per hoc autem quod aliquis alterius amicus constituitur, omnis offensa removetur, amicitia enim offensæ contrariatur: unde dicitur Proverb. x. 12. *Universa delicta operit charitas.* Quum igitur per Spiritum Sanctum Dei amici constituamur, consequens est quod per ipsum nobis à Deo remittantur peccata: & ideo Dominus dicit discipulis, Joannis xx. 22. *Accipite Spiritum Sanctum: quorum remisistis peccata, remittentur eis:* & ideo Matth. 111. blasphemantibus Spiritum Sanctum, peccatorum remissio denegatur, quasi non habentibus illud per quod homo remissionem consequitur peccatorum. Inde etiam est quod per Spiritum Sanctum dicimur renovari, & purgari, sive lavari, secundum illud Psalmi 111. 30. *Emitte spiritum tuum, & creabuntur, & renovabis faciem terræ:* & ad Ephesios 14. 23. *Renovamini spiritu mentis vestræ:* & Isai 14. 4. *Si abluerit Dominus (3) sordes filiorum Sion, & sanguinem filiarum laverit de medio ejus, in spiritu iudicii, & spiritu ardoris.*

CA-

(1) Vulgata per spiritum suum. (2) Vulgata: Spiritu autem loquitur mysteria. (3) Vulgata: Sordes filiarum Sion, & sanguinem Hierusalem laverit &c.

CAPUT XXII.

De effectibus attributis Spiritui Sancto secundum quod movet creaturam in Deum.

HIS igitur consideratis, quæ per Spiritum Sanctum in sacris Scripturis nobis à Deo fieri dicuntur, oportet considerare quomodo per Spiritum Sanctum moveamur in Deum.

Et primo quidem hoc videtur esse amicitie maxime proprium, simul conversari ad amicum. Conversatio autem hominis ad Deum est per contemplationem ipsius, sicut & Apostolus dicebat Philipp. 111. 20. *Nostra conversatio in cælis est.* Quia igitur Spiritus Sanctus nos amatores Dei facit, consequens est quod per Spiritum Sanctum Dei contemplatores constituamur: unde Apostolus II. Corinth. 111. 18. *Nos autem omnes revelata facie gloriam Dei speculantes, in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem tanquam à Domini spiritu.*

Est autem & amicitie proprium quod aliquis in presentia amici delectetur, & in ejus verbis, & factis gaudeat, & in eo consolationem contra omnes anxietates inveniat: unde in tristitiis maxime ad amicos consolationis causa confugimus. Quia igitur Spiritus Sanctus Dei nos amicos constituit, & eum in nobis habitare facit, & nos in ipso, ut ostensum est; consequens est ut per Spiritum Sanctum gaudium de Deo, & consolationem habeamus contra omnes mundi adversitates, & impugnationes; unde & in Psalm. 1. 14. dicitur: *Redde mihi lætitiã salutaris tui, & spiritu principali confirma me:* & Rom. 14. 17. *Regnum Dei est iustitia, & pax, & gaudium in Spiritu Sancto:* & Actuum 14. 31. dicitur: *Ecclesia . . . habebat pacem, & edificabatur ambulans in timore Dei, & consolatione Spiritus Sancti replebatur.* Et ideo Dominus Spiritum Sanctum paraclytum, idest consolatorem, nominat, Joan. 14. 26. *Paraclytus autem Spiritus Sanctus &c.*

Similiter autem & amicitie proprium est consentire amico in his quæ vult. Voluntas autem Dei nobis per præcepta ipsius explicatur. Pertinet igitur ad amorem quo Deum diligimus, ut ejus mandata impleamus, secundum illud Joan. 14. 15. *Si diligitis me, mandata mea servate.* Unde cum per Spiritum Sanctum Dei amatores constituamur, per ipsum etiam quodammodo agimur ut præcepta Dei impleamus, secundum illud Apostoli Rom. 111. 14. *Qui Spiritu Dei aguntur, hi filii Dei sunt.*

Considerandum tamen est, quod à Spiritu Sancto filii Dei aguntur non sicut servi, sed sicut liberi. Cum enim liber sit qui sui causa est, illud libere agimus quod ex nobis ipsis agimus: hoc vero est quod ex voluntate agimus; quod autem agimus contra voluntatem, non libere, sed serviliter agimus; sive sit violentia absoluta, ut quando totum principium est extra, nihil conferente vim passo, puta cum aliquis vi impellitur ad motum; sive sit violentia voluntario mixta, ut quum aliquis vult facere, vel pati quod minus est contrarium voluntati, ut evadat quod magis voluntati contrariatur. Spiritus autem Sanctus sic nos ad agendum inclinat, ut nos voluntarie agere faciat, inquantum nos amatores Dei constituit. Filii igitur Dei libere à Spiritu Sancto aguntur ex amore, non serviliter ex timore: unde Apostolus Rom. 111. 15. dicit: *Non accepistis spiritum servitutis iterum in*

timore, sed spiritum adoptionis filiorum,

Cum autem voluntas ordinetur in id quod est vere bonum, quando sive propter passionem, sive propter malum habitum, aut dispositionem homo ab eo quod est vere bonum, avertitur, serviliter agit; inquantum à quodam extraneo inclinatur, si consideretur ipse ordo naturalis voluntatis; sed si consideretur actus voluntatis ut inclinatur in apprensionem bonum, libere agit cum sequitur passionem, aut habitum corruptum; serviliter autem agit, si tali voluntate manente, propter timorem legis in contrarium positæ abstinere ab eo quod vult. Cum igitur Spiritus Sanctus per amorem voluntatem inclinet in verum bonum, in quod naturaliter ordinatur, tollit & servitutem qua servus passionis, & peccati effectus contra ordinem voluntatis agit; & servitutem qua contra motum suæ voluntatis secundum legem agit, quasi legis servus, non amicus. Propter quod Apostolus dicit II. Cor. 111. 17. *Ubi spiritus Domini, ibi libertas:* & Gal. 5. 18. *Si spiritu ducimini, non estis sub lege.* Hinc est quod Spiritus Sanctus facta carnis mortificaverit, vivetis.

CAPUT XXIII.

Solutio rationum supra cap. xvi. inductarum contra Divinitatem Spiritus Sancti.

Restat autem solvere supra positas rationes, quibus concludi videbatur, quod Spiritus Sanctus sit creatura, & non Deus.

Circa quod considerandum est primo, quod nomen *spiritus* à respiratione animalium sumptum videtur, in quo aer cum quodam motu infertur, & emittitur: unde nomen *spiritus* ad omnem impulsam, & motum (1) cujuscumque aerei corporis trahitur; & sic ventus dicitur spiritus, secundum illud Psalm. 145. 8. *Ignis, grando, nix, glacies, & spiritus procellarum, quæ faciunt verbum ejus:* sic etiam vapor tenuis diffusus per membra ad eorum motus, spiritus vocatur. Rursus quia aer invisibilis est, translatus est ulterius spiritus nomen ad omnes virtutes, & substantias invisibiles, & motivas: & propter hoc & anima sensibilis, & anima rationalis, & Angeli, & Deus, spiritus dicuntur: & proprie Deus per modum amoris procedens, quia amor virtutem quamdam motivam insinuat.

Sic igitur quod Amos cap. 14. 13. dicit, (2) *Creans spiritum*, de vento intelligit, ut nostra translatio expressius habet: quod etiam consonat ei quod præmittitur, *Formans montes.* Quod vero Zacharias de Deo dicit cap. 111. 1. quod est *creans*, vel *ingens spiritum hominis in eo*, de anima humana intelligit: unde concludi non potest, quod Spiritus Sanctus sit creatura. Similiter autem nec ex hoc quod Dominus dicit de Spiritu Sancto Joan. 14. 13. *Non loquetur à semetipso, sed quæcumque audiet, loquetur:* concludi potest, quod sit creatura. Ostensum est enim quod Spiritus Sanctus est Deus de Deo procedens: unde oportet quod essentiam suam ab alio habeat; sicut & de filio Dei dictum est supra cap. 14. & sic quum in Deo, & scientia, & virtus, & operatio Dei sit ejus essentia, omnis filii, & Spiritus Sancti scientia, & vir-

(1) Al. vel cujuscumque. (2) Vulgata *creans ventum.*